

УДК 355.07

В.І. Ткаченко, Є.Б. Смірнов

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОЇ ВІЙНИ І ВИБОРУ МОДЕЛІ ЗБРОЙНИХ СИЛ

У статті визначаються проблеми створення моделі майбутньої війни і перспективної моделі збройних сил.

Ключові слова: система воєнного управління, воєнне мистецтво, цілі, завдання воєнної діяльності.

Вступ

Постановка проблеми. Історія воєнного мистецтва досліджує виникнення й розвиток воєнної стратегії й тактики, узагальнює досвід минулих воєн, операцій і битв, розкриває закономірності й основні напрямки розвитку воєнного мистецтва. Вивчаючи воєнне мистецтво минулого, ми можемо сьогодні вчитися тому, як практична сторона цього мистецтва була застосована у важкі для держави дні, але не менш важливим є правильне застосування основ військового мистецтва при підготовці до майбутньої війни.

Проблему, що досліджується, доцільно розкрити у двох аспектах, які тісно пов'язані між собою. Перший аспект потребує визначення моделі майбутньої війни, а другий – визначення моделі збройних сил, яку треба обрати у відповідності з обраною моделлю війни. Саме у такій послідовності розглядаються далі аспекти проблеми.

Отже перший аспект проблеми вимагає від органів воєнного управління¹ обійти можливу негатив-

ну ситуацію, коли держава або готується до війни минулих часів, або навпаки, коли, у військову організацію впроваджуються певні зміни, які не мають відношення до майбутньої війни, що не дозволить державі своєчасно і адекватно відповісти на агресію. Для цього органи воєнного управління мають забезпечувати розвиток воєнного мистецтва, його основних концепцій, враховуючи принципи воєнного мистецтва, його основні закономірності, які знову й знову повторюються в історії, тільки в різних обставинах.

Другий аспект проблеми стосується визначення та реалізації обраної моделі збройних сил. Парадоксом можна назвати ситуацію, в якій будівництво звичайного дому вимагає наявності проектної документації, а будівництво збройних сил може здійснюватися методом проб і помилок, покладаючись на інтуїцію і досвід певних посадових осіб органів воєнного управління.

Концептуальних моделей побудови управління збройними силами відомо дві: англосаксонська і східноєвропейська [7]. Англосаксонська модель управління збройних сил має гіпертрофовану самостійність органів управління видами збройних сил, східноєвропейська – гіпертрофовану централізацію управління видами збройних сил.

Причому обидві моделі нещадно критикуються військовими і вченими всього світу, тому що у сучасних умовах не вдається забезпечити потрібну ефективність бойового застосування як збройних

мають у підпорядкуванні однорідні військові формування й тому відносно їх застосовується термін – органи управління, наприклад, полку (бригади).

¹ Під поняттям «воєнне управління» розуміється владно-розпорядча функція органів державної влади й посадових осіб з управління людьми, організаціями, установами, зайнятими воєнною діяльністю (підготовкою відповідних структур до війни). Відповідно до цього можна говорити про органи воєнного управління (які займаються воєнною діяльністю), серед яких можна відокремити органи управління військами (силами), тобто тих, хто безпосередньо готує до війни війська (сили). В такому розумінні доцільно Генеральний штаб відносити до переліку органів воєнного управління державного рівня, а командування видів збройних сил – до органів управління військами (силами). На тактичному рівні органи управління

сил у цілому, так і окремих тимчасово створених угруповань, об'єднань, з'єднань і частин видів збройних сил. Причини такого становища лежать й в застарілих технологіях планування бойового застосування компонентів збройних сил – на землі, у повітрі і на морі, й в нераціональних структурах органів управління військами (силами), які не спроможні організувати взаємодію у міжвидовому угрупованні при одночасному управлінні різновидовими і різнорідними об'єднаннями, з'єднаннями і частинами в ході операції (бойових дій).

Сьогодні всі без виключення держави, які будували свої збройні сили за однією з двох існуючих моделей, шукають її третю альтернативу. Копіювання ж однієї з існуючих двох моделей як варіанту подальшої перебудови (як розвиток) власних збройних сил є хибним, тупиковим шляхом і має відкидатися.

Глобалізація світу вимушує керівників держав шукати узгодженість поглядів на модель системи управління збройними силами. Але сама система себе перестроювати не в змозі, виникає потреба втручання надсистеми з прийняттям певних політичних рішень.

Мета статті полягає у визначенні проблем створення моделі майбутньої війни і відповідної їй моделі збройних сил.

Основна частина

Модель сучасної війни доцільно будувати на підставі результатів аналізу сучасних збройних конфліктів. Але при цьому не можна не зосереджувати уваги на джерелах і причинах їх виникнення.

Основні світові концепції стосовно причин виникнення конфліктів збігаються в одному – в намаганні «великого капіталу» під час економічної кризи вирішити власні фінансові проблеми шляхом силового поділу ринків з дешевою сировиною або дешевою робочою силою. Причому джерелом конфлікту стають протиріччя [2], які виникають в умовах загострення кризових явищ, а вибір додаткових причин буде залежати від глибини виниклих протиріч.

Виникши вперше, джерело не зникає, а для створення умов конфлікту шукаються лише причини, які визначатимуть умови і зміст конфлікту. Джерело і причина конфлікту взаємозалежні та є складовими єдиного механізму причинно-наслідкових зв'язків [2].

Початок конфлікту, безумовно, пов'язуються з посяганням на інтереси національної безпеки держави. Правою є завжди та держава, силова структура якої є міцнішою. Термін «інтереси національної безпеки» запозичений з американської термінології, який у 1904 році був вперше вжитим в посланні президента США Теодора Рузвельта конгресу. Тоді захоплення зони Панамського каналу президент США обґрунтував захистом інтересів національної безпеки країни [1].

Існує дві стратегії «захисту національних інте-

ресів», перша з яких полягає у безпосередньому військовому втручанні у внутрішні справи тих суверенних держав, на теренах яких перетинаються певні «національні інтереси», але при умові недостатньої військової сили для адекватного опору агресії (приклад Югославії, Іраку, Лівії тощо).

Друга стратегія полягає у штучному розпалі міжетнічних конфліктів всередині тої держави, соціальна відсталість якої компенсується її національними ресурсами. Ця стратегія полягає у підтримці кожної із ворогуючих сторін, що дозволяє постачати їм зброю та вивозити із країни сировину і мінерали. Прикладом можуть бути війни в країнах Африки, яка за даними ООН є самим конфліктобезпечним регіоном нашої планети.

Стосовно першої стратегії, аналіз показує, що технологічно розвинені країни практично повністю відмовилися від ведення масових війн класичного типу, військові намагаються забезпечити досягнення визначених політичних цілей за рахунок ведення «обмеженої війни». Це пояснюється, насамперед, тим, що надзвичайно зросла міць зброї, яка стала супроводжуватися величезними втратами населення й економічного потенціалу, а поява зброї масового ураження взагалі поставило під сумнів можливість користуватися плодами перемоги в силу негативних екологічних і інших наслідків.

Звідси виникла й розвивається ідея управління міжнародними кризами й воєнними конфліктами. Мета цього управління – примусити противника прийняти умови, що нав'язуються йому, але без істотних матеріальних, а головне – людських втрат. Для цього використовується модель «обмеженої війни», яку можна описати наступними ознаками:

обмеження театру воєнних дій кордонами держави-жертви агресії;

обмеження збройного протистояння за фізичними сферами, боротьба в повітрі й у космосі та вплив із цих сфер на наземні об'єкти;

обмеження типів можливих засобів збройної боротьби – недопущення застосування ядерного й інших видів зброї масового поразення.

У цілому концепція «обмеженої війни» визначає принципи управління воєнними конфліктами та полягає у нав'язуванні противнику тих способів і форм протистояння, використання тих сил і засобів, в яких сторона-агресор має явну перевагу. Під впливом цих і інших факторів стали змінюватися основні тенденції щодо вибору способів досягнення стратегічної мети війни (конфлікту).

По-перше, прагнення до тотального фізичного знищення противника трансформувалося в знищення його ключових важливих об'єктів і позбавлення здатності організованого функціонування основних інститутів держави й збройних сил.

По-друге, безпосередній контакт протистояння військ став замінюватися вогневим контактом на значних відстанях. Дистанційне протистояння стало

превалювати над контактним, підвищилася питома вага «далекого поразення», що у свою чергу приводить до зникнення чіткого поділу понять «тил» і «фронт».

По-третє, поряд з фізичним впливом на населення й війська виняткову роль став здобувати інформаційний вплив, у тому числі інформаційно-технічний, спрямований, головним чином, проти систем управління військами й зброєю, а також інформаційно-психологічний, спрямований проти особового складу збройних сил і населення.

По-четверте, загальною метою війни стає придушення політичного керівництва країни-жертви прийняти умови агресора. Ця мета усе частіше досягається не тільки безпосереднім застосуванням воєнної сили. Набагато активніше стала використовуватися стратегія непрямих дій із властивими їй політико-дипломатичним і фінансово-економічним тиском, інформаційним впливом, міжнародно-правовими й економічними санкціями, підливними акціями сил спеціальних операцій, підкріпленими демонстрацією військової сили з готовністю до її застосування.

Коли цей комплекс засобів не приносить бажаних результатів, воєнна сила застосовується безпосередньо. І тоді ламається воля до опору політичного керівництва країни-жертви агресії шляхом підливу життєвих сил країни проведенням повітряних ударів по ключових об'єктах управління, енергетики й промисловості при паралельному нав'язуванні її народу, так само як і світовому співтовариству, думки про нездатність діючого керівництва ефективно управляти державою.

Отже у всіх конфліктах (війнах) минулих десятиліть основною тенденцією необхідно визнати максимальне збереження живої сили тої сторони, що розпочинає збройну боротьбу, але вона це робить за рахунок заміни людини високотехнологічними бойовими засобами. Це дозволяє зробити висновок про те, що не виключається варіант, коли противник, скоріше, розв'яже бойові дії в умовах відсутності безпосереднього зіткнення сухопутних угруповань протиборчих сторін шляхом масованого застосування засобів повітряного нападу, високоточної зброї з підвищеною поражаючою міцністю. Більше того, противник може у певних умовах розраховувати на досягнення стратегічних цілей війни без введення в дію сухопутних угруповань, без захоплення і утримання території тої держави, проти якої здійснюється агресія.

Переміщення збройної боротьби у повітряних простір піднімає роль авіаційної і протиповітряної компонент збройних сил, від ефективності застосування яких буде залежати ступінь досягнення стратегічної мети воєнних дій, а враховуючи систему переваг противника по втратах, в умовах сильної протиповітряної оборони протиборчої сторони проведення наступальної повітряної операції може і не розпочатися взагалі.

Якщо авіація і ППО виконують своє завдання в повітряній оборонній операції, тоді і угрупованням сухопутних військ знайдуться завдання в ході реалізації наземного етапу збройного конфлікту. У протилежному випадку – без авіації і ППО – противник досягне стратегічні цілі у повітрі, й тоді не буде кому виконувати завдання наземної частини збройного конфлікту.

В державі для недопущення агресії потрібні такі збройні сили, структура яких адекватна структурі збройних сил агресора. Порушення цього закону збройної боротьби закладає ризики в обороноздатності країни. Наприклад, якщо агресор передбачає, в першу чергу, застосовувати наступальну повітряну компоненту збройних сил, то оборонна компонента протилежної сторони повинна складатися з авіації і військ протиповітряної оборони.

Якщо структура системи управління діями противника здатна створювати невизначеність обстановки до самого початку бойових дій із внесенням змін на стратегічному рівні з циклом в 10 хвилин, то сторона, яка обороняється, повинна мати таку ж структуру системи стратегічного управління з відповідним часом адекватної реакції системи на зміни обстановки.

Останній тезис не є випадковим в статті. Так, за результатами моделювання визначено, що для органів управління протиповітряною обороною оперативно-стратегічного рівня противник здатний змінювати обстановку кожні 10 – 15 хвилин, на оперативному-тактичному рівні – кожні 1-2 хвилини, на тактичному рівні – кожні 10 – 15 секунд [5, 6]. Для органів управління збройною боротьбою на морі значення цих показників збільшуються на порядок, а для збройної боротьби, що ведеться на землі ці значення ще більше. Намагання об'єднати структури систем управління всіма видами збройної боротьби в одну є порушенням відповідних принципів воєнного управління.

В першу добу повітряної наступальної операції в минулих збройних конфліктах проводилось два масованих ракетно-авіаційних ударів, тривалість кожного була понад три години, а інтервал між ними не перевищував дві години. Після відбиття першого масованого ракетно-авіаційного удару деякі об'єкти прикриття зникали, бойовий порядок угруповань ППО значно проріджувався, що вимагало повністю змінювати стратегічне рішення щодо організації протиповітряної оборони. Таким чином, за добу виникає потреба тричі уточнювати або змінювати стратегічну концепцію (американське трактування поняття «замисел») ведення протиповітряної оборони, тричі змінювати місії (американське трактування поняття «бойове завдання») об'єднань, з'єднань і частин, але у будь-якому випадку необхідно забезпечити стійкість протиповітряної оборони на державному рівні.

Важливим для вибору моделі збройних сил вважається те, що є загальним і позитивним для двох існуючих моделей, що задовольняє їх органи воєнного управління. Це стосується структур тактичного

рівня управління, які повністю залежать від виду, типу озброєння і військової техніки та умов їх бойового застосування. Саме з'єднання, частини і підрозділи (на тактичному рівні) несуть на собі весь тягар збройної боротьби на полі бою.

Отже під час вибору моделі збройних сил треба вирішувати проблему в оптимізації управлінських структур оперативного і стратегічного рівня. Кожен раз при реформуванні збройних сил вирішуються одні питання – скільки рівнів управління військами (силами) залишати, які структури органів управління створювати? А відповідь завжди криється в принципах і закономірностях теорії воєнного мистецтва і теорії воєнного управління.

Оскільки в основі управління безумовно лежить процес цілеутворення, то саме відстеження ступеня досягнення визначеної мети є основною функцією органів управління на всіх рівнях. А порядок досягнення визначеної мети лежить у площині воєнного мистецтва. Уявлення моделі управління збройними силами повинно супроводжуватися реалізацією як принципів теорії воєнного мистецтва, так й принципів теорії воєнного управління.

У збройних силах, як у будь-якій складній ієрархічній організаційно-технічній системі процес цілеутворення починається з формування Генеральним штабом (ГШ) стратегічної мети. Якщо він безпосередньо бере на себе функції управління військами (силами) одночасно всіх видів збройних сил, то саме йому необхідно визначити кожному об'єднанню оперативні цілі, яких треба досягти. В ході ведення (операції) бойових дій ГШ по зворотних зв'язках має оцінювати відповідні показники ефективності, ступень досягнення кожної оперативної мети і з відповідним часом реакції приймати (уточнювати) концепцію (замисел) ведення повітряної оборонної операції, приймати рішення і ставити оперативні завдання військам (силам). Але Генеральний штаб згідно з Законами України здійснює управління не тільки Збройними Силами, він, як робочий орган Ставки Верховного Головнокомандувача [3, 4], керує воєнною організацією держави у цілому й тому у нього не буде часу окремо керувати кожним об'єднанням виду Збройних Сил.

В такому випадку виникає необхідність у створенні органу управління оперативно-стратегічного рівня, основна функція якого полягає у перетворенні (через прийняття відповідного рішення) стратегічних цілей в оперативні по видах збройних сил. Прийняте рішення органами управління оперативно-стратегічного рівня стосовно ведення збройної боротьби у повітрі включає не тільки питання цілерозподілу, взаємодії, а іноді головними стають питання управління по видах забезпечення – оперативним і матеріально-технічним.

У подальшому оперативні цілі потребують перетворення у тактичні цілі з постановкою тактичних завдань з'єднанням і частинам родів військ (сил).

Така роль відводиться органам управління оперативно-тактичного рівня, які, приймаючи власні рішення, організовують управління підпорядкованими військами (силами) в ході ведення бойових дій та організовують їх всебічне забезпечення.

На тактичному рівні управління командири з'єднань, частин і підрозділів, прийняв відповідні рішення, на полі бою за рахунок оптимізації варіантів використання тактичних приймів і способів застосування зброї, варіантів всебічного забезпечення шукають потрібну ефективність бойових дій для досягнення визначеної тактичної мети.

Розмах другої світової війни характеризувався необхідністю введення додаткових проміжних органів управління, що обумовлювалося великою кількістю корпусів і дивізій, проблеми управління якими вимагало створювати армійські структури органів управління. Основна функція управління командувача і штаба армії полягала в деталізації визначених оперативних цілей по напрямках, по районах тощо.

Бажання скоротити кількість рівнів управління не повинно впливати на ефективність ведення бойових дій на тактичному рівні – на полі бою. Саме тому органи управління тактичного рівня скоротити не можливо. Убрати стратегічний рівень також не доцільно – там приймається взагалі рішення щодо початку ведення збройної боротьби, там лежить джерело поповнення ресурсів.

Залишається оперативний рівень, саме у ньому криється мрія реформаторства структури системи управління збройними силами. В даному місці викладання матеріалу статті доцільно нагадати відмінності між командирами і начальниками, які доречи однаково трактуються в обох моделях управління збройними силами: англосаксонській і східноєвропейській.

Начальник (військовий) – посадова особа, яка наділена розпорядчою і дисциплінарною владою по відношенню до підлеглих. Начальники, яким військовослужбовці підпорядковані по службі, є прямими начальниками. Ближчий до підлеглого прямий начальник є безпосереднім начальником.

Командир – посадова особа в збройних силах, на яку покладено командування (керівництво) підрозділом, частиною, з'єднанням виду збройних сил. Командир є єдиноначальником і відповідає за бойову і мобілізаційну готовність довіреного йому військового формування і успішне виконання ним бойових завдань, бойову підготовку, військову дисципліну тощо. Обов'язки і права командира при організації бойових дій визначаються бойовими статутами. Тобто командир є тим органом управління, якому доручається приймати рішення на бойові дії і вести в бій підпорядковані з'єднання, частини і підрозділи.

Нагадування пов'язане з тим, що проглядається спроба «наняти окремого робітника», якого можна було б назвати менеджером, та передати йому основну функцію командира – вести в бій підпорядко-

вані об'єднання, з'єднання і частини. Отже прийняти рішення на оперативному рівні щодо ведення збройної боротьби на землі, у повітрі, на морі пропонується одному загальновійськовому командирі, який у подальшому передасть разом з планом бойових дій функції управління відповідним менеджерам за сферами збройної боротьби.

Таке можливо лише у тому випадку, коли загальновійськовий командир домовиться з противником діяти саме за тим сценарієм, який ліг у замисел його рішення (як на навчаннях). Менеджер добре підходить до управління стандартними технологічними процесами, які не змінюються в ході етапу управління. А якщо противник наніс удар не з того напрямку, як планувалося, не по тих об'єктах, що вимагатиме повного змінення концепції (замислу) ведення бойових дій? В такому випадку менеджер має бути тим командиром, що приймає рішення. Необхідний час реакції органів управління збройною боротьбою у повітрі не дасть можливість менеджеру бігати до командира за змінами, щоб мати можливість уточнити місії чи бойові завдання військам (силам).

В той же час на оперативному рівні в рамках прийнятого рішення повинні працювати ще й окремі менеджери з питань всебічного забезпечення бойових дій. Кожен з видів забезпечення бойових дій на землі, у повітрі і на морі мають значні відмінності, але кожен з них має відповідати кожному розпорядженню, команді, які видаються у війська у поточному часі. Тобто декількома менеджерами для управління збройною боротьбою у різних сферах бойових дій не обійтись.

Після відбиття першого ракетно-авіаційного удару треба прийняти рішення на відновлення бойової готовності підпорядкованих військ (сил) та подальше ведення бойових дій. На це виділяється поточний час в ході відбиття першого удару, тобто потрібні додатково менеджери з оперативним мисленням, які здатні зібрати з військ інформацію, її аналізувати та узгоджувати з менеджерами по родах військ, родах авіації, спеціальних військ, з менеджерами по видах матеріально-технічного забезпечення. Таким чином, для управління окремо повітряною складовою виникає потреба не тільки мати на оперативному рівні окремого командира, але й комплект органів управління по родах військ, родах авіації, спеціальних військ, а також по видах забезпечення.

А нарешті виникає проблема вирішення у десятихвилинному циклі управління питань взаємодії між угрупованнями авіації і ППО на території з просторовими параметрами 1500×400 км. Якщо домовитися з авіацією противника про те, що вона буде діяти тільки в тактичній глибині, то можна доручити окремим угрупованням авіації і ППО діяти самостійно, а питання взаємодії вирішувати «за домовленістю на взаємовигідних умовах».

В даній статті не піднімаються проблеми бойового застосування експедиційних військ (сил), про

які ведуть мову військові НАТО. Експедиційні війська (сили) як оперативна компонента їх збройних сил призначається для ведення бойових дій на значних відстанях від території власної держави.

Саме тому вони більше аналізують проблеми на тактичному рівні управління, а ми – на оперативному і стратегічному рівнях, їм треба вирішувати завдання наступальних дій, нам – оборонних, вони розглядають воєнні ризики на чужій території, ми – на своїй рідній землі. Ці відмінності й повинні лягти в основу проектування моделі майбутньої війни і майбутніх збройних сил.

Висновки

Таким чином, в моделі майбутньої війни основним періодом передбачається початковий період. Його особливість буде полягати в тому, що саме в ході цього періоду розвернеться основна боротьба за досягнення воєнно-політичних цілей протиборчих сторін у воєнній кампанії. Особливе значення в цей період буде мати боротьба за панування в повітряно-космічному й інформаційному просторі, протидія далекобійним високоточним засобам противника.

Основний зміст цієї боротьби складе повітряна операція й систематичні дії авіації із усіх напрямків і практично на всю глибину країни. Насамперед, особливістю початкового періоду війни майбутнього буде те, що нападаюча сторона ракетно-авіаційними ударами буде намагатися примусити керівництво держави виконати умови агресора. Заходи, що стосуються мобілізації, перегрупування й розгортання угруповань збройних сил, їх бойового злагодження в районах бойового призначення, противник виконати не дасть.

Основна нерівність, яку треба буде вирішувати державі, полягатиме у тому, що завчасну підготовку наступальної повітряної операції достатньо почати за рік, безпосередній етап – за три місяці, але за рік й тим більше за три місяці не можливо створити систему протиповітряної оборони, відновити рівень підготовки льотного складу, відновити бойову готовність озброєння і військової техніки, провести злагоджування бойових обслуг та органів управління.

У ході початкового періоду війни противник буде прагнути знищити основні військові і державні пункти управління, більшість об'єктів військово-промислового комплексу з порушенням всієї системи управління країною та її збройними силами. Некерованість державною системою, деморалізація населення країни, руйнування й вивід з ладу основних її об'єктів військово-промислового комплексу не дасть можливості провести заходи щодо перебудови економіки на забезпечення потреб війни. Усі ці фактори будуть сприяти досягненню агресором воєнно-політичних цілей війни в найкоротший термін.

На початковій фазі воєнних дій, як правило, будуть наноситися масовані удари авіації з метою

виведення з ладу основних економічних об'єктів, енергетики, водних споруд Дніпровського басейну. Слідом за вогневими й радіоелектронними ударами, що будуть наноситися по всій глибині, будуть висаджуватися повітряні десанти, розгортатися дії спецпідрозділів. Сухопутне угруповання військ буде вводиться в бій тільки на заключному етапі війни (конфлікту) після надійного подавлення (знищення) основних вогневих засобів і найважливіших об'єктів противника для того, щоб максимально обмежити втрати людей і техніки. Це угруповання буде здійснювати широкі рейдові дії, уникаючи фронтальних атак, прагнучи вийти у фланги й у тил для завершення розгрому противника, закріплення досягнутого воєнного успіху й безпосереднього забезпечення досягнення політичних цілей.

У перспективі в змісті й характері війн і конфліктів майбутнього слід очікувати, що підсиляться взаємозалежність і взаємовплив дій стратегічного, оперативного й тактичного рівнів. Загальний час існування збройного конфлікту не перевищить декількох місяців.

Стосовно удосконалення східноєвропейської моделі управління збройними силами необхідно добиватися поглиблення функціонального розмежування структур управління бойовими діями у різних сферах збройної боротьби (на землі, на морі, у повітрі) з одночасним поширенням міжвидової взаємодії на кожному з горизонтальних рівнів управління (оперативному і тактичному), з оперативним логістичним забезпеченням бойових дій за рахунок автоматизації всіх процесів воєнного управління на державному рівні, на рівні управління військами (силами) і зброєю.

Безумовною вимогою до структур органів воєнного управління повинно стати дотримання основних принципів, а саме [8]:

а) основою управління є процес цілеутоврення, який починається від самого старшого рівня управління. Управління військами (силами) доручається органам оперативно-стратегічного рівня, які перетворюють стратегічні цілі в оперативні і формують оперативні завдання для військових формувань оперативного рівня. Командування останніх складають органи управління оперативно-тактичного рівня, які перетворюють оперативні цілі в тактичні і ставлять

тактичні завдання підпорядкованим з'єднанням, частинам. Процес управління супроводжується контролем ступеня досягнення кожної поставленої мети бойових дій підпорядкованими військами (силами), обранням певних способів впливу на противника за обраним варіантом замислу;

б) кожне перетворення цілей повинно здійснюватися в ході прийняття відповідного рішення, планування бойових дій, замисел яких й буде реалізовуватися в ході безпосереднього керівництва військами (силами);

в) принцип єдиноначальності формує особистість командира через процеси прийняття рішень та процеси їх реалізації. Розділення процесів, що виходять з принципу єдиноначальності, не допускається.

Список літератури

1. Гусаченко В.А. Об актуальном контексте понятия «национальная безопасность» / В.А. Гусаченко // Военная мысль. – М.: Военная мысль. – 2007. – № 7. – С. 2-13.
2. Военная сила в международных отношениях: учебное пособие / коллектив авторов; под общ. ред. В.И. Анненкова. – М.: КНОРУС, 2011. – 496 с.
3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року із змінами від 17 травня 2012 року.
4. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року із змінами від 18 вересня 2012 року.
5. Критерійна оцінка ефективності протиповітряної оборони держави / В.І. Ткаченко, Є.Б. Смирнов // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – Х.: ХУ ПС, 2012. – Вип. 3(32). – С. 34-38.
6. Основні поняття методології дослідження систем управління і визначення структур військової організації / В.І. Ткаченко, Є.Б. Смирнов // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – Х.: ХУ ПС. – 2012. – № 2(8). – С. 20-28.
7. Печуров С.Л. Англо-саксонская модель управления в военной сфере: история и современность / С.Л. Печуров. – М.: Ком Книга, 2005. – 232 с.
8. Теорія прийняття рішень органами військового управління: монографія / В.І. Ткаченко, Г.А. Дробаха, Є.Б. Смирнов, Більчук В.М., та ін. / за ред. В.І. Ткаченка, Є.Б. Смирнова // Міністерство оборони України. – Х.: ХУ ПС, 2008. – 545 с.

Надійшла до редколегії 11.12.2012

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ МОДЕЛИ БУДУЩЕЙ ВОЙНЫ И ВЫБОРА МОДЕЛИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

В.И. Ткаченко, Е.Б. Смирнов

В статье определяются проблемы создания модели будущей войны и перспективной модели вооруженных сил.
Ключевые слова: система военного управления, военное искусство, цели, задания военной деятельности.

PROBLEMS OF FORMING OF MODEL OF FUTURE WAR AND CHOICE OF MODEL OF MILITARY POWERS

V.I. Tkachenko, E.B. Smirnov

The problems of creation of model of future war and perspective model of military powers are determined in the article.
Keywords: system of military management, art of war, aims, tasks military activity.